

ODAKÜNN SÜT A NAP.

REGÉNY. — IRTA BERKES IMRE.

(Folytatás.)

Másnap egész nap az ágyában fetrengett. Hídeg borogatásokkal enyhítette a fájdalmát, Generális Jóska egyre azt duruzsolta a fülébe, hogy jó volna a szentborezri javasasszonyt meginvitálni, az úgy megkenné a gazdáját, hogy izben összeforra újra minden csonjtja...

— Ebesont beforr, — gondolta magában Parlaghy és Isten tudja már hányadszor tessékelt ki fanyar kelletlenséggel Generális Jóska a szobájából.

De aztán megbánta, hogy Generális Jóska egész nap ridegen és csökönyösen távol tartotta magát... Végre is ez az ember felszedte őt az utcáról, megmentette őt a nyilvános botránytól, a meghurcoltatástól... Mi történt volna, ha idegen emberek találják ott a Róza-utcában, vérebe fagyva, önmagával tehetetlenül, titokzatosan és a történekről nem tudva, nem akarva számot adni?... Mi történt volna akkor?

Magához rendelte Generális Jóska. Odaültette az ágya szélére és elkezdte vele beszélgetni.

— Hol jártál tegnap éjjel?

— Halál Péterrel mulattam a vasúti koreszmában, — mondta Jóska. — Valami ronda kofaasszonyval akaszkodott össze a féllábú csavargó, nem szeretem én az ilyen népeket, aztán ott is hagytam őket.

— Azóta senkivel sem beszélél? — tudakolta Parlaghy.

— Beszéltem... Itthon mindenki-vel beszélék én, nem nézek én le senkit. Aztán, tudja-e tekintetes uram, hogy nagy veszedelem van Szentborezon... A parasztok folytatni akarják a háborút...

— A háborút?...
— Azt, azt. Senki sincs itthon a sorsával megegyedve. Nem tudom, miféle ördög pisztergálja ezeket az embereket... Mert én meg vagyok a sorsommal, mi csak megférünk egymás mellett szép csöndben. De ezek? Egyiknek a szolgabíróval van baja, a másik meg a szomszédjával akaszodik össze, a harmadik a ringy-rongy felesége miatt akarja megölni az egész falut. Az Isten elvette ezeknek az eszét. Meg vannak ezek háborúva!

— Az Isten? — ismételte Parlaghy és tiltakozóan intett a kezével.

— Hát ha nem az Isten, akkor nem tudom, ki Isten fia. Elég az hozzá...

Parlaghy feltápászkodott. Keményen nézett Generális Jóska szemébe.

— Becsületes ember vagy te, Jóska?

— Az vagyok, tekintetes uram.

— Szeretsz engem te, Jóska?

— Nincs a világon olyan szép fehérrép, a ki ellen én nagyobb szerelembe lennék, mint a tekintetes Parlaghy János gazd'uram ellen.

— Hát akkor vedd tudomásul, hogy te tegnap éjszaka óta nem láttál senkit, nem voltál sehol, nem beszéltél senkivel, itthon őrizted a házat és én is itthon voltam. Megértted?

— Igenis, megértettem.

Ravaszh mosoly éktelenkedett egy pillanatra a szája szögletén, de a mikor újra belenézett a gazdája elkomorodott szemébe, ő maga is elkomorodott. Ezért gyorsan megismételte:

— Igenis, megértettem.

Parlaghy nem szólt hozzá többet. Újra végignyújtódott az ágyában, szemét mereven a plafónra függesztette és bámolt. Szeretett volna még egyet-mást kihámozni Generális Jóska szobájából, szeretett volna tőle megtudakolni, hogy halott-e valamit, a városból ide a szomszéd faluig elhalandozott-e már a rettenetes hír, szeretett volna megkérdezni tőle, hogy nem hallott-e valamit a barátjáról, Bibor Tivadarról...

A fogai tehetetlenül verődtek össze, a mikor ez az ember észbe jutott. Rámordult Generális Jóska és újra kikergette a szobából.

Ezt csak mégsem lehet így abba hagyni?... Micsoda pipogya, hitvány fráter ő, milyen alá-

való, közönséges gazember, itt lopja nyomorult töprengésben, önmaga ellen áskálódva a napot, itt hentereget, mint valami védekezésre és boszúállásra képtelen, rigolyás öregasszony, a helyett, hogy felpattanna, bevágtatna a városba és annak rendje-módja szerint felelősségre vonná Bibor Tivadart! Ezt kell tennie! Ez a kötelessége! Ez elől nem lehet megszöknie, sem betegséggel, sem gyávasággal, se semmiféle átkozott kibúvóval, sem vőlegénységgel, sem szerelemmel... Ez kutyakötelessége! Persze, Bibor Tivadar már szétkürtölte a városban, már mindenki tudja, Bibor Pál már kihirdette az utcákon, a kaszinóban már egyébről sem vitatkoznak, mindenki Bibornak gratulál és mindenki őt rája, szidalmazza, pocékolja, hogy mint valami vakszi vakondok belebukott a lyukába, hogy a napfény se érje, friss pocokotúrát kapart az irtó fölé, nehogy ráakadjon valaki... Ide bujt, itt kuporodott össze a maga tanyáján, a helyett, hogy benn volna a városban és kifeszített mellél állna az emberek közé: itt vagyok, nem történt velem semmi s ha történt is, mi közötök hozzá, majd ellátom a baját az ellenfelemnek!

Kingrott az ágyból, de aztán sziszegve kapaszkodott az ágy támlájába, annyira megrendült valamelyik izma. De nem törődött vele. Öltözködni kezdett. Szébbel-lobbal kapkodta magára a ruhadarabokat s a nagy ijedt és lázas igyekezetében nem vette észre, hogy a homlokán gyöngyözik a verejték s a gerinczén végigreszket a hideg, de most nem akart törődni a maga testi bajával, a mikor a megsértett lelke háborgott benne.

És a kire egész nap nem gondolt, a ki érthetetlen módon tegnap éjszaka óta egyetlen egyszer sem jutott eszébe?... Mi történt ő vele? Most egyszerre maga előtt látta Bibornét, halóthalványan, riadt szemekkel, kétségbeesetten, a mint két karját göresösen, erőszakosan maga elé tartva, unszolja, űzi, kergeti őt, menjen már, mit erőszakoskodik, mit akar tőle, miért lopózik be késő este a lakásába?... Így történt?... Nem volt már ebben az asszonyban semmi, a mi hozzá lánczolta volna, nem volt már benne egyetlenegy érzés sem, a mi az övé lett volna, nem volt már benne kíváncsi vágyakozás, hogy milyen az idegen ember csókja s milyen érzés az, a mikor az idegen ember bajusza odasimul a szája széléhez?... Vajjon igazán gondolt-e erre valamikor Biborné, vagy csak hazudott neki, áltatta, kinozta, vajjon igazán a szeretője akart-e lenni, vagy csak könnyelműen tréfált, ördögien játszott vele, mint egy éretlen gimnazista-tacsóval?... De miért tette volna ezt? Mi oka lett volna erre? Vagy miért éppen őt választotta ki erre a bolond játékra?... Bolond, mohó, kapzsi játéka egy asszonynak, a ki megörlődött az egyedülvalóság kísérteties, fojtó magányában, talakodó próbálkozása és felkínálkozása az idegivel már birni nem tudó szalma-ösvénynek, a ki egyebet sem tett, mint folyton várt, várt, kimerülten várt, hosszú leveleket írt, fájó szerelmét a szózatlan, érzéstelen, holt pipirosn élte le, várt, remélt, — s a várvárt helyett nem az ura, hanem ő, Parlaghy János érkezett meg. A jó barát, az ismerős, a gyerekkori pajtás, a ki idegen és mégsem idegen... Ez volt az egész. Ez lett volna az egész?... És ő, a férfi, ki szintén várt, várt, szomjúhozott, akart, kívánt és ugyanúgy, mint az asszony, már nem birt az idegivel: — beleszédült egy magkínzótt, szerencsétlen, magára maradt asszony szenvedésébe, mert hiszen Biborné nem szerette őt, csak kimondhatatlanul szenvedett az ura után...

Ere gondolt Parlaghy. Most igen elröstelte és mélyen, a lelke fenekéig szégyeltte magát az ostobasága, a barátjához való gaz hitlensége és fellázadt érzékeinek a csálása miatt. Mert nem a szíve, nem az esze, az érzékei csalták meg őt, a lázadó, éhes, vad érzékek, a melyek lángolón égették, gyötörték akkor is, a mikor már tudnia kellett volna, hogy nem lehet, nem szabad, bűn...

Mi történt azzal a szerencsétlen asszonnyal? Elájult? Meghalt? Öngyilkos lett? Vagy talán agyonlőtte az ura? Vagy talán elmenekült a széttéptett otthonából? Elmenekült és most beteg, megörtén várja, lesi, hogy új menedékében felkeresi-e őt új párja?... Talán ez történt!

El kell mennie Bibornéhoz s oda kell neki nyújtania a jobbát. Le kell térdelnie a lába elé és meg kell csókolnia a reszkető kezét. Bocsánatot kell tőle kérnie... De elég-e az, ha csak bocsánatot kér tőle? Csak bocsánatot vár-e tőle Biborné, és semmi egyebet? El lehet-e az ő történetüket egy erőltetett, hazug bocsánatkéréssel intézni?

Rémülettel gondolt a maga helyzetére és még nagyobb megdöbbenéssel arra a helyzetre, a melybe Biborné került az ő erőszakossága és durvasága miatt...

Fel kell keresnie Bibornét. Arkay Jolán vőlegénye kezét fog nyújtani a tisztá, de a világ előtt bűnös asszonynak. Láhégő, egymásba borzolt gondolatainak a szövevényében csak most jutott eszébe, hogy ő Arkay Jolánnak a vőlegénye...

Már teljesen fel volt öltözködve. Nem törődött megsajduló érzéseivel, lázasan szaladgált föl-alá a szobájában. Egyszer a tükör elé állt, belebámolt, de nem látta magát, csak egy éles, piros csíkot, abból szivárgott lassan-lassan a vér. Csak azután tapogatta meg homlokán az üvegszilánkok-hasított mély sebet... Mäskor az ablaknál állt, azon bámolt kifelé a messzeségbe, eltekintett az itt-ott felbukkanó emberek feje fölött, nem ismert meg közülök senkit, nem is akart rájuk ismerni, szeme a távolban kékülő hegyek peremén pihent meg, azokon révedezett szemének a sugara, aztán ez a sugár, a hogy odaszókkent, ugyanazon az úton vissza is villant és most már nem látott a hegyekből semmit, megint csak magát látta, a maga fel-dült, keserves és kesernyés, tehetetlen bensejét, megtéptett valóját...

Hiszen ő az Arkay Jolán vőlegénye...

Miért nem tud ennek örülni? Miért nem tud ezen föllekesedni? Miért nem tudja nyugtalan érzéseit ebbe a nyugodt érzésbe, élete egyetlen nyugodt valóságába belesilyesztetni?

Hiszen ő akarta. Igen, ő akarta ezt. Tisztán, elhatározással, szerelemmel akarta, hogy Arkay Jolán a felesége legyen. Már a háború előtt is szerette titkon, napokra letörte az a hír, hogy Arkay Jolán másnak lett a menyasszonya... De ez régen volt. Arkay Jolán vőlegénye elpusztult Asztrachában. A mikor ezt meghallotta, a részvétlen és a férfias sajnálkozáson kívül az elégtételnek valami komisz öröme is felvillant benne. Arkay Jolán még sem lett másé, Arkay Jolán most újra szabad!... Aztán újra találkoztak, együtt siránkoztak, siratták az Arkay-család irgalmatlan sorsát, ők ketten együtt, aztán külön-külön is, mint annyi sokan Biborezon, a kik ismerték őket és mindig ritka becsüléssel gondoltak a nagyszerű Arkay-lányokra.

De jöttek más napok, más érzések tola kodtak fel benne és találkozott Bibornéval. Bárcsak sohase találkozott volna vele! Hány családi tragédia volt már az országban, a mióta megkötötték a békét! Tulajdonképpen hálát adhat az Istennek és mély alázattal gondolhat Bibor Tivadarra, hogy ebben a pillanatban még életben van, hogy megmenekült. Mert Bibor tegnap éjjel egész egyszerűen lelőhetett volna őt, mint valami koszos kutyát, aki betolakodott a házába, hogy azt beszennyezze. És igaza lett volna! Az egész világ igazat adott volna Bibor Tivadarnak, a minthogy egyetlen elitélő hangot sem hallott Gömör szízádos merénylete el-

len, mert a férjek mindig örültek, ha egy másik férj gyilkos fegyverhez nyúlt a háborúban elvesztett családi becsületének megtorlására... Igen, csak ketten lázadtak a tegnapi gyilkosság ellen. Az egyik ő volt, ő, Parlaghy János, a másik pedig Hadaróczy Tamás. Parlaghy és Hadaróczy! Miért itélte el Parlaghy a gyilkosságot és miért Hadaróczy Tamás?... Nem esett jól neki, hogy párhuzamot kellett vonnia a maga személye és Hadaróczy Tamás czimzetes igazgató személye között és ime, mégis... Hadaróczy-nak csak nincsenek titkos viszonyai? Hadaróczy-nak csak nem kellett attól félnie, hogy valaki tetten éri, a mikor besompolyog legjobb barátjának a feleségéhez? Hadaróczy-nak csak nem voltak beestelen vágyai, mint egykor az itthon lebzselő sebesülteknek, a kik Isten kegyelméből már szerencsésen meggyógyultak, a rokkantaknak, a kiknek a szívük szerencsére nem rokkant meg s a harczteret nemlőtöttak ezreinek, a kik faltak, duskáltak, éltek, gazskodtak itthon, másokat beszennyezve, megbeestelenítve és legázolva...

Akármenyire is nem tetszett neki az összehasonlítás, mégis meg kellett állapítania, hogy a mire gondol, az bizony szigorúan fedi a tényeket. Hadaróczy és ő?... Persze, a végleteknek ez a véletlen találkozása boszantotta és ingerelte! Mégis mi mindent jelent ez! Mi minden van ebben! Szegény öreg Hadaróczy, a ki testével-lelkével undorodik attól, a mi a háborúra emlékeztet, a ki megvernek az iskolában s a ki mindenütt mindent elkövet, hogy az emberek nyugodt, régi lelkiállapota valahogy újra visszatérjen!... És ő? Ó, Parlaghy János, a ki annyi sok ismeretlen társával együtt még mindig azokat az édes gyümölcsöket akarja leszakítani, a melyeket a hosszú háború érlelt meg a számára!

Nem, nem lehet tovább ezzel a könnyelműséggel és lelkiismeretlenséggel folytatni az életet! Egyszer csak meg kell állni egy pontnál, meg kell komolyodni, el kell mélyülni, nem szabad többet hátratekinteni, csak előre, a jövőbe! Talán ő is elérkezett ehhez a ponthoz és éppen a tegnapi éjszaka jelentette a fordulót az ő életében, a lehaság, a könnyelműség, a komiszkodás, végét és halálát és pusztulását mindannak, a mi igazán töltötte be eddig a bensejét és visszariasztotta mindentől, a mi új munkát, új erőt, új akaratot jelentett volna!

A tegnap éjszaka?... De melyik része a tegnap éjszaka? Az-e, hogy vége szakadt mindennek, hogy örökre el kellett távolodnia régi barátjától? Vagy pedig az, hogy vőlegénye lett Arkay Jolánnak?

Hiszen ő vőlegénye lett Arkay Jolánnak... Belesüppedt egy óriási karosszékebe, a fejét lehorgasztotta, valóságos belegubózott a karosszék öblébe, alig látszott ki belőle. Úgy gondolkodott és töprengtet tovább, nem tudott a

HÉT OSZTRÁK GYERMEK MINT KÉT CSALÁD VENDÉGE.

gondolatain eligazodni, nem tudott az érzései tört kristályán át tisztán keresztülnézni, nem tudta, hogy mit akar, mit akarjon... Szeretett volna látatlanul kicsomni a kastélyából, valahol az erdőben egymagában elbolyongani, talán a friss levegő, az erdő különös zúgása s az a sok furcsa, zavart, nagyszerű hang, az erdő koncertje mégis csak juttat valamit az eszébe, valami egyszerűt és éppen ezért talán okosat, valami világosat és éppen ezért keresztülvihetőt...

Nem bírta tovább a szoba levegőjét. Felállt, kezébe vette a botját, elindult az ajtó felé de mielőtt kinyitotta volna az ajtót, megint Generális Jóska rohant be hozzá.

— Tekintetes úr, alázatosan jelentem, megjöttek.

— Kik jöttek meg? — türelmetlenkedett Parlaghy és látható bosszúsággal mérte végig Jóska.

— Hát ők, — mondta az intéző és felemelte a karját, a város felé mutatott magyarázóan, a szemével sunyin és sokatmondón hunyorgatott, talán ebből a mozdulattól és ebből a szemvillanásból megérti Parlaghy, hogy kik azok az ők.

Parlaghy hirtelen arra gondolt, hogy talán Bibor segédei érkeztek meg. Jöttek, hogy elégtételt kérjenek. Itt vannak, hogy megkezdjék a még rejtett botrány ismeretlen redőinek és ránczainak a kisimítását.

OSZTRÁK LEÁNYKA EGY CSALÁDNÁL.

OSZTRÁK GYERMEKEK NYARALÁSA KECSKEMÉTEN. — Jelti Gyula félvételei.

— Kik azok az ők? — förmedt rá Generális Jóska s szűrön nézett a szemébe.

— Az aztán mégsem járja, tekintetes uram, megkövetem alásan, hogy a Treszkát szinte nem hozták magukkal. Ha már idejöttek, hozták volna magukkal a Treszkát is. Az is elfért volna a kocsin...

— A Treszka? — dadogta Parlaghy.

— Az, az... Engedelmet, ha már a gazdám házasodik, én is megházasodom. Együtt voltunk a háborúban, hát úgy gondoltam, menjünk együtt az új háborúba is...

Bizalmaskodva nevetett, aztán kijávitotta magát.

Akarom mondani, a házasságba... Kivülről halk beszéd és szoknyák suhogása hallatszott. Generális Jóska kitérte az ajtót. A világos folyosón ott álltak Arkay Jolán, Arkay Irén és Forgószél hadnagy. Forgószél hadnagy egy hatalmas szarvasagancsot tapogatózott, arról magyarázott valamit lelkesen a hölgyeknek...

(Folytatás következik.)

IFJAK...

Itjak, tobzódó, dús erők,
Frissék, merők, csatanyerők,
Ne nézzetek rám sanda szemmel:
Nem irigy ez az öreg ember.

Réges rég elmúlt, szép időkn,
Én nem tündököm, zsörtölődöm.
Csákányt ha vén falakba vágtok:
Nem dörgök balgán meddő átkot.

Az ifjúsággal harezba szállni?
Egy a mi dolgunk: félreállni...
Rudját az idő szekerének
Meg nem fordítjuk, vén legények!

Kenyerem javát én megettem,
Nincs szép és jó már, csak mögöttem,
A mit kivívtam: nesze semmi —
De pontot kell már mégis tenni...

S mint vén király, ha már nincs mára
Ereje, csak a lemondásra,
Isten hozzád, korona: Élet!
Vadonba vonul remetének.

Az agg megértés hűvös, ódon
Várába én is meghúzódom.
Friss had rohog lenn, új csatára —
Sajog kicsit a szívem tája...

Hajnál tűzében ormok égnek —
Nekem csak siri fáklyafénynek.
Békés, derűs élehalotti, —
A nagy, nagy alkonyt várom ott.

S napjaim csöndes-bus elfogytán
Egyebet ne is mondjak rád!
Nem tudott élni hő-erősen,
De halni meghált, szépen, bölcsen...

Sas Éds.

FOCH TÁBOROK.

Portraitjához talán a legkarakterisztikusabb adatot egy francia haditudósító szolgáltatta, a ki azt írta róla, hogy főhadiszállása nem illik bele a tipikus keretbe; dolgozószobájában nem sereglenek a térképek, nem csilingel benne szüntelenül a telefon, hiányzik belőle a lázas sürgés-forgás. Munkaszobája üres; egyetlen dísz két hatalmas virágváza. Ez az egyszerűség, pózméltóság, a hadvezéri pozícióinak dekoratív nélkülösége adja meg Foch egyéniségének belső keretét.

Nem szeret külsőségekkel tetszelegni; Foch is a Joffre-típusból való tábornok; sem az alakja, sem a külső megjelenése nem árulja el a hadvezért. Ha magas, szikár alakját nem takarja uniformis, inkább a tudós benyomását keltené; temperamentumában, beszédében a filozófus rejtezik.

Foch, a ki most 67 éves, az 1870–71-iki háborúban mint fiatal önkéntes vett részt, a hadjárat befejezése után, miután elvégezte a politechnikumot, belépett a hadseregbe. A ranglétra szokványos megmászása után a vezérkarhoz került. 1907-ben már egy tüzérbatást parancsnoka lett, 1908-ban pedig — Clemenceau miniszterelnöksége idején — a hadiskola parancsnokává nevezték ki. Fochnak ekkor már mint teoretikusnak kitűnő híre volt a francia hadseregben. Ezt a híret «Des principes de la guerre» és «La conduite de la guerre» című munkáival alapozta meg, a melyek a hadiskolában tartott taktikai és stratégiai előadásainak összefoglalásai. Két könyvének első kiadása még az orosz-japán háború előtt jelent meg; hirdett tételeit a háború tanulságai igazolták, a mint arra a második kiadásában előszavában maga Foch is hivatkozik. A mit Clemenceau kívánt tőle: feladatát teljes mértékben teljesítette. Ha csak öt évig állott is a hadiskola élén, egyénisége olyan irányelveket alapozott meg, a melyek döntőek voltak a francia vezérkar képzésére és szellemére. Nem véletlen, hanem törvényszerűen szabályos jelenség, hogy háborús időben a hadseregnek a közvéleményre való hatása és kölcsönhatása adja meg a nemzet karakterét; vezető tényező ebben a kialakulásban a hadvezetés, illetve a vezérkar szelleme. A hogy az emberi élet irányait a gyermekkor és az ifjúság eltöltött életviszonyai rajkálják le, — a háborúban is az első időszakok — ha szabad így mondani: a háború ifjúsága — az elhatározó tényező a továbbfejlődés tekintetében, illetőleg abban, hogy a hadsereg morális erejét tápláló közvélemény milyen irányba fordul. A négy éve tartó háború során a központi hatalmak népei számtalan alkalommal tágranyított szemekkel csodálkoztak azon: hogyan lehet, hogy a franciák konok önfeljűséggel a maguk győzelmét hirdették, akkor is, ha egy-egy offenzívájuk meghiusult, akkor is, ha a németek egy vállalkozása tízszeres, sőt százszoros eredményt produkált annak, a mit ők el tudtak érni. Ennek a különös, makacs jelenségnek, a mely lecsukott, álmódó szemekkel áll a valóság előtt, talán közelebb kerülünk az egyoldalúságtól ment magyarázatához, ha ismerjük Foch tábornoknak még a hadiskolában hirdetett princiipiáit. «Vesztett csata az, a melyről az ehisszük, hogy elvesztettük. Ez az egyik főtétele. A másik ennek a pendante-ja, «Nyert csata az, ha nem akarjuk elismerni, hogy legyőztek minket». Ezekkel a minden latitudere alkalmazható vezérlevekkel tütötte rá a maga szívós, mélyenjáró gondolkodású egyéniségének bélyegét Foch a francia vezérkarra, a melytől a köztudat-építő pillérek át vették a politikusok, át vette az egész entente; ezt az iker gondolatot variálták a végtelenségig Poincaré, Briand, Clemenceau, Lloyd-George, Sonnino, Salandra, Orlando, ezt a gondolatot próbálták beleprezselni a puha és pesszimista orosz néplélekbe a cáz és tábornokai. A francia közvélemény, a francia hadsereg csodálművelő rugalmassággal apercipiálta a gondolatot, teleszívódott ezzel a tudattal, hiszen adva voltak a kedvező feltételek: minden porczikájában szikrázott a revanche-eszme, a gyógyzni fogunk, mert győzünk kell hitének összeszorított ajkakkal hirdett vak elszántsága. A háborús Franciaország vérkeringésébe beleolvadtak Foch vezető eszméi; ez is egyik oka lehetett, hogy a francia

FOCH TÁBOROK, FRANCIA FŐVEZÉR.

hadsereg morálja minden ráhulló kemény kálapácsütés ellenére intakt maradt. Foch tanító-mestere nemcsak a francia tisztikarnak, a háborús Franciaország egész közvéleményének is.

Foch tábornok, a szövetséges hadseregek főparancsnoka, egyike korunk legkiválóbb stratégáinak. Csupa erély, csupa tudás és tapasztaltság. Az 1918. évi német offenzíva harmadik periódusának bekövetkezése előtt ezekkel a szavakkal jellemezte Lloyd-George Hindenburg és Ludendorff ellenfelét, a kit főlényes lángésznek nevezett. Lloyd-George szangvinikus temperamentumából, agitatorikus szemléletéből, a mely a dolgokat mindig torzító tükör elé állítja, higgadt ítélkezések még sohasem szűrődtek le; érdemes hát szemügyre venni, Foch hadvezéri pályáját végigkísérni, mennyiben főlényes lángész, csakugyan csupa erély, csupa tudás, és csupa tapasztaltság-e.

Az első marnei csatában, a mikor Joffre újra csoportosította a francia haderőt, egy hadsereget vezényelt. A centrum középpontjában állott ez a hadsereg, a melynek az volt a feladata, hogy a hozzá jobbról és balról csatlakozó seregeket is magával rántsa, offenzív lökése vezesse és a Marne-medenczében fősorakozott Kluck-Bülow-Hausen hadsereget katasztrófáját, a melyet a francia balszárnyon álló Maunoury-seregek kellett volna bevezetni, teljessé tegye. Foch nagy stratégiai tudásra valló ügyességgel, a terep kitűnő felhasználásával, de a szomszédos hadsereggel való összeköttetés elhanyagolásával állította csatarendbe hadseregét. Nagy lendülettel meg is kezdte a támadást, a mely azonban nyomban a német ellentámadásba ütközött; már a csata első óráiban kisziklott a francia vezér kezéből a kezdeményezés, a melyet aztán minden erőfeszítése ellenére sem tudott visszavagadni. A támadóból megtámadott lett, abba az érbe, a melyet csak gyöngye lovasság fedezett, két napos csata után behatolt Bülow hadserege. Foch seregének vereségét csak a marnei csata félbeszakítása hártotta el. Mikor aztán a német visszavonulás érezhetővé vált, a francia hadseregparancsnokok közül Foch kezdte meg a leggyorsabban és legenergikusabban az üldözést. A fölújgó Franciaország közvéleményétől, a mely az eldöntetlen marnei csatát önkényesen világtörténelmi győzelemmé dgasztotta, Foch ebben a mámorban szerezte meg túlzott hadvezéri tekintélyének vetetét.

A marnei csata után, a mikor az állóharc bekövetkezett, Foch Északfranciaországba került, a hol együtt küzdött French tábornagy angol seregével. Joffre az első hónapok harcainban elég tapasztalatot szerzett arról, hogy az angolokat nem szabad magukra hagyni, szükség van arra, hogy a francia lendület, a tudás ott a helyszínen akadályozza meg azokat a hibákat, a melyekre — az angolok gyakorlatlanságából és az angol vezérek kevés hozzá-

értéséből következett — bizonyosan számítani kellett, mint valami mellőzhetetlen tényezőre. Csakugyan, mikor a németek 1914 őszén a dixmuideni csatában az angolok első vonalait áttörték és a csata már-már a krízis felé kezdett kibontakozni, hirtelen French hadiszállásán termelt Foch, fölverte éjszakai álmából a tábornagyot, haditanácsot tartott vele és segítségére küldötte tartalék-hadosztályait. Végül írást hagyott hátra, a melyet French a fronta továbbított ezzel a megjegyzéssel: «Foch tábornok parancsát teljesíteni kell». Foch parancsa úgy hangzott, hogy a végsőig ki kell tartani. Lloyd-George jellemzését, hogy Foch tábornok csupa erély, hadd illusztrálja ez az itt említett adat. Nem túlságosan hízelt az angol önérték számára, hogy ezt az erélyt az angol mulasztás tette szükségessé. Tény, hogy ez az erély, a helyzet fölismerése után való gyors cselekvés elhárította a francia frontot 1914 őszén fenyegető csapást.

1915-ben Foch volt az északfranciaországi Loretto-csata főparancsnoka. Itt is az angolokkal küzdött együtt és az volt a célja, hogy a német harc vonalat áttörje és Északfranciaországot felszabadítsa.

A nagy célból néhány négyzetkilométernyi valóság maradt meg, a francia katonák légióinak föllázása után. Minden kudarc kihívja maga ellen a kritikát, a Loretto-csata után élesen fordult szembe a bíráló a francia hadseregparancsnokkal: ez a felszabadító módszer Franciaország hadseregének és kulturált területének rombadöntését jelenti. A francia közvéleménynek nem lehetett alkalma arra, hogy nyílt szemmel nézze a történeteket, a Loretto-csatát is, mint annyi más vérfestett entente-offenzívát, úgy állították eléje, mint a végső győzelemhez vezető utat. «Nyert csata az, ha nem akarjuk elismerni, hogy elvesztettük...»

1916-ban Foch volt a hóna pokig tartó Somme-csata fővezére. Azt hirdette, hogy a tengerparttól Verdunig áttörni és fölgyöngyölni a német frontot. A megpuhult német haderők azonban kitarítottak, hasznalton vetett harcra több, mint öt hónap alatt egy milliónál nagyobb haderőt, hasznalton áldozott föl 800,000 embert. Hiába való minden taktikai kísérletezése, tapasztaltsága és erélye, a német hadvezérek tudását, energiáját nem tudta fölülmulni; ebben az óriási csatában nagyobb szabású stratégiai képességeinek nem adta jelét, offenzív variációi egyhangúak voltak. Haderőt nem tudta úgy csoportosítani, hogy a relatív fölény kikényszerítésével szétrobbantsa a német védelmi kordont.

1917-ben a francia vezérkar főnökévé nevezték ki, de alig pár hónappal később új megbízást kapott: novemberben az olasz harctéren küzdő csapatok élére állították. Cadorna tekintélye ezekben a hetekben ronggyá foszlott, az olasz fronton való főparancsnoklás a valóságban Foch kezébe került. A tartalékerőként szereplő francia- és angol hadosztályok harcbevetésével meglehetősen jelentős mértékben járult hozzá Foch ahhoz, hogy offenzívánk végül a piavei és a veneczei hegyi fronton nyugvópontra jutott. Tapasztalatainak, a melyeket az ellenséges offenzívák kivédésében szerzett, az olasz hadsereg kétségtelenül nagy hasznát vette. Az olasz harctéren szerzett érdemeit Lloyd-George újra alaposan túlozta, a mikor azt mondotta, hogy az angol és francia segítőcsapatok nélkül talán Sziciliáig kellett volna visszavonulni. Ez a túlzás azonban semmiesetre sem ártott Foch tekintélyének, a mely a mintaszerűen fegyelmezett, nagyszerű céltudatosságú agitációjával táplált entente-közvéleményből nőtt nagygyá. Elvégre, Foch meg is érdemelte, hogy benne lássák Hindenburg méltó ellenfelét, hiszen a győzelemről alkotott teóriájával ő alapozta meg azt a lehetőséget, hogy a vezérek az entente közvéleménye előtt elburkolják és a maguk izlése szerint fessék át a valóságot a kitarítás, a végsőig való harc és a győzelem trikolorjával.

Mikor Oroszország kihullásával az általános helyzetben gyökeres változás állott be, Clemenceau végül keresztül tudta vinni régi tervét: megvalósította a nyugati fronton az egységes főparancsnokságot. A márciusi német offenzíva megindulása után Foch tábornokot nevezték ki az angol és francia haderők fővezérévé, a ki addig a hatvan hadosztályból álló tartalék-

hadsereg főparancsnoka volt. Hindenburg és Ludendorff offenzívái során Foch manővrozó serege lassanként felőrlődött: az entente-haderők csak adagonként vetette harcra tartalék-hadosztályait, nagy egységes akciózói céljaira nem tudta őket felhasználni. Nem volt meg benne az az elhatározó erő, hogy megkísérelje az ellenségtől való elszakadást és a mozgósítása provokálásával, nagy és érintetlen haderők birtokában megkísérelje az összes entente-seregek újraszortosítását és egy új vonalról a támadás, a döntő-mérkőzés megkezdését. Minden ilyezete abban merült ki, hogy megakadályozza a németek áttörését; óriási áldozatok árán ezt el is tudta érni.

Úgy látszik, Foch inkább negatív hadvezéri talentum, a kinek a tudása az ellenség végeztetésének meghiusítására irányul. Igazi nagy hadvezért vakmerőség nélkül nem lehet elképzelni. Józanság, hidegség, precíz számítás, teória, erély, tudás — mindez a térképpel és körzövel dolgozó vezérkari főnök erénye. Az ötletek rakétázása, a zsenialitás lendülete, a nagy egyéniség fűtőereje, a mely áthatja az egész hadsereget, le az utolsó közkatonaig, — a tudáson, erélyen és tapasztaltságon kívül ez a vatja az igazi, nagystílű és fölényes língvésű hadvezért, a Nagy Sándorokat, Nagy Frigyeseket, Napoleonokat, Hindenburgokat. A mostani napok fogják Foch igazi értékét megmutatni.

Jákó János.

MUNKÁCSI IFJÚKORI SZERELME.

Ana pokban nagy a párn írásai, régi lim-lom közt turkáltam. Régi könyvek, képek, írásköveket akadtak kezembe, mind-mind egy elmúlt jobb idő emlékei. A képek között egy fiatal ember arcképe ragadta meg figyelmemet. Művészkabát és magyar viselet, szűk nadrág, csizma volt rajta, olyan, a melyet fiatalokunkban hordtak nagyapánk. Kezére támasztva fejét, gondolatokba merült. Nem közönséges embernek látszott. Érdeklődve kérdeztem meg, kit ábrázol a kép. Munkácsy Mihály volt.

Nagyatyám, a ki hosszú évtizedeken át volt tanító egy bácskai német faluban és ernyedetlen buzdósággal verte a sváb koponyáiba a műveltség elemeit, meg a magyar haza szeretetét, hetvenhat éves életterhét jelenleg gazdálkodással könnyíti meg.* Még most is a német irodalom képezi szellemi folalkozását a falusi magány kul-

* Nagyatyám Ilg Frigyes 1842-ben született Bulkeszen (Bácska) és jelenleg Okéren él mint nyugalmazott tanító.

ABBÁZIÁBAN NYARALÓ MAGYAR GYERMEKEK SZÍNHÁZAT JÁTSZANAK.

Simonyi felvétele.

Munkácsy Mihály fiatalkori arcképe abból az időből, a mikor Petőfi bucsuja című képét festette.

TÁNCZÜNNEPELY. (A szülő tanzenéső föllepte.)

MAGYAR GYERMEKEK NYARALÁSA ABBÁZIÁBAN

Vajda Manó felvételei.

turális elhagyottságában: Zschokke, Auerbach, Fritz Reuter a kedvenc írói. Ezekből szokott olvasgatni, a mikor a mezei munkában szünet áll be.

Hogyan került Munkácsy képe ebbe az egyszerű kis falusi tanítólakba?

Nagyatyám mesélni kezdett.

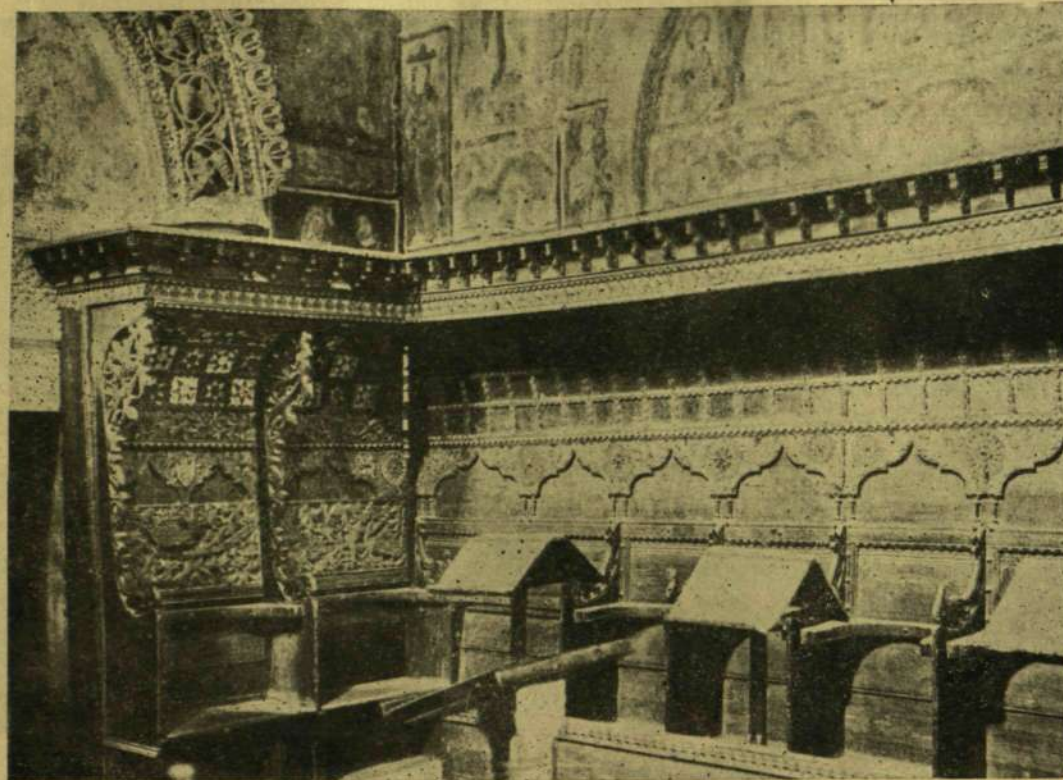
Fiatal legénykorában, a hatvanas évek közepén nevelőséget vállalt. Két esztendőt töltött Budapest mellett, Török-Bálinton, egy Steiner Jakab nevű úriember házában, a kinek két kis fiát taníttatta. Ez a Steiner Jakab a békéscsaba Apponyi-uradalom jószágigazgatója volt, de bizony némileg romantikus körülmények miatt kénytelen volt állásától megválni. Még mint jószágigazgató egy bérését engedtelensége miatt elbocsátotta a szolgálatból. Az elbocsátott bérés bosszút állott, alig néhány nap múlva fényes nappal álarozos rablók támadtak a szolgabírói hivatalban fekvő igazgatói lakra, a gazdát egész házmépvél együtt megkötözték és kirabolták. A szolgabírói házban a pandurok egész nap készenlétben állottak és semmit sem vettek észre. A bántalmazás folytán Steiner beteg lett és kénytelen volt nyugalomba menni.

Budapestré jött, másodszer megnősült, elvette egy fiatalkori barátjának elvált asszonyát és Török-Bálinton telepedett le. Ide, Török-Bálintra 1864-ben került nagyatyám.

A nevelő lakása egy parasztházban az utcára néző szobája volt. A második évben lakótárs akadt. A családnak egy rokona, a kirtől már előre sok mindenféle hír keringett. Tudták, hogy a pja elitta a vagyonát, hogy fiát asztalosmásk adta, hogy abban felébredt a művészettség és most komoly munka helyett egész idejét festéssel és rajzolással tölti. Már itt-ott pénz is keresett esetleg, már megrendelése is voltak. A családban mégsem vették komolyan. Hánszor fakadt ki az öreg Steiner: «Miska, Miska, mi lesz belőled?» O maga tudta.

Munkácsy Mihály anyja és Steiner fiatal felesége testvérek voltak. Így került a festő a nevelő szobájába. Életmódjával, természetével általános feltűnést keltett. Magába zárkózott, csendes fiatalember volt. Kedves szókazása volt a séta: ha szerét ejthette, nekindult keresztül-kasul az erdőnek, nem nézte, merre kerül, csak maga elé meredt és ezerféle gondolatot, ezerféle tervet forgatott agyában. Festmények tervét, érvényesülés reményeit, külföldi vágyakat hordott a lelkében, de kifelé csak nagyon ritkán nyilatkozott meg. És a mily feltűnő volt a viselkedése, épúgy az volt a dolgozómódja is. Gyakran látott már korán reggel a munkához, a mikor lakótárs még javában aludt, de gyakran hirtelen mindent a báhagyott, napokhoszat nem vett eszetet a kezébe, csak jártá gondolatokba merülve a környéket.

A két fiatalember csakhamar közelebb jutott egymáshoz. Za vartalan szép boldog napok vol-

XIV. SZÁZADBELI KÓRUS NÉMET FAFARAGVÁNYOKKAL A «TEMPIETTO»-BAN.

tak, a miket Steinerék házában együtt töltöttek. És e barátság Munkácsy művészetében is hagyott némi kis nyomot.

Pesti magrendelők számára dolgozott ekkor. Az ő lelkében is fellobbant az a hazafíú láng, mely a hatvanas évek közepén az ifjúságot hatalmába kerítette. Művészi érdeklődése a magyar történelem felé fordult és egy időre a szabadságharc kora keltette fel figyelmét. Petőfi legendás alakja ragadta meg művészi képzeletét. A vézna költőt jól ismerte a képeiről és egyszerre csak lakóházában Petőfi termetét velt felfedezni. Képzetele kiegészítette, a mi hiányzott és így került nagyatyám nyulánk vékony ifjú termete a «Búcsúzó Petőfi»-be. Barátságuk legmaradandóbb, habár néma emléke ezen kép, melyhez nagyatyám állt modell.

De félelmi együttlétek szerelmi epizód nélkül sem szűkölködött. A szép iránt annyira fogékony művész a női szépet is elsősorban értékelte. Eleinte fiatalos nagynénje szépsége ragadta meg, a ki maga is szívesen látszott venni a fiatal művész hódolatát. De nem sokára más, erősebb szenvedély ragadta meg.

Steineréknél mindennapos vendég volt a falu orvosa, dr. Rothmayer. Két serdülő leánya is gyakran vele jött és ilyenkor szellemes adomázgatás és beszélgetés közben a legkellemesebben teltek az esték. A két fiatal ember is szívesen részt vett ezeken a családi estéken. Munkácsy figyelmét különösen az idősebbik Rothmayer-leány, a gyönyörű Izabella ragadta meg. Bámulata arra ösztönözte, hogy megfesse a fiatal leány képét. A művészi összejövetelekből azonban szerelmi találkozások lettek. A festmény elkészült, de egyúttal heves szerelmi szenvedély vert gyökeret a két fiatal lény szívében. És volt aztán rémület, a mikor kitudódott, hogy egymáséi akarnak lenni. A Rothmayer-család a leghatározottabban ellenezte szándékukat; betiltották a további érintkezést, Steinerék pedig szinte nyugtalanul várták, mikor szabadulnak meg a kellemetlenné vált vendégtől.

Szerelmi fájdalma és művészi reményeége ekkor az ország elhagyására bírta a művészt. Tanulmányai folytatására Münchenbe ment. De szerelme még soká lángolt, fájdalma még soká sajnált. Sűrűn jöttek a szerelmes levelek a szobatárs címére, a ki azokat baráti hűséggel mindig rendeltetési helyükre tudta juttatni. Közbe-közbe neki, a nevelőnek is írt: égető tervokről, örök dicsőség reményeiről.

Félelmi volt a nevelő szerelmi posta. De aztán ő is elkarult. Távoztával valószínűleg megszűnt a levélváltás. A szerelem lassanként elhamvadt lelkükben és nem maradt belőle más, mint egy-egy távoli emlék, mely egy-két öreg ember alkonyát pillanatokra ismét derűsíti.

Dr. Weber Arthurné.

LONGOBARD BAPTISTERIUM A DOMBAN.

FARAGVÁNYOK A BAPTISTERIUMON.

A KATONÁINK ÁLTAL MEGSZÁLLOTT CIVIDLÉBŐL.

GYULAI PÁL, HERMAN OTTÓ ÉS LÉVAY JÓZSEF VADGALAMB-PÖRE.

Kevesen emlékeznek rá, hogy Gyulai Pálnak, a modern magyar kritika apjának és Herman Ottónak, sok tudományág magyar úttörőjének volt valamikor egy heves irodalmi pöre, azt meg éppenséggel alig tudják, hogy ebbe a vadgalamb-pörbe belevegült a szelid Lévy József is.

Most, hogy e három jellegzetes magyar egyéniség utolsója, ősz Lévy József is megtért kortársaihoz, itt az ideje a pör revíziójának, nehogy végleg feledésbe menjen.

A pör a vval kezdődik, hogy Gyulai Pál az önszerkesztette Budapesti Szemlében kiadta «Az erdei lak» című költeményét.

«Kies völgyben, a Bükk tövén
Egy kis lakban tanyázom én,
Mohos sziklák, erdők védik,
Bár lakhatnám itt mindégik.

Csendes hely, csak a patak zúg,
Erdőn csak a vadgalamb bűg,
Reggel ébreszt, este ringat
Világ zaja ide nem hat.

Nem hiába írta a költeményét. Gyulai Pál és nem hiába olvasta mindenkori ellenlábasa, Herman Ottó, mert a Budapesti Hirlapban rövidesen tárcacikk jelent meg az ornithologus Hermanótól, a melyben kimondja, hogy «Gyulai a Hámorban ott is megbűgátja a vadgalambot, a hol nincsen; mert nem is lehet». Okfejtése pedig a következő:

A költeményből kivehető, hogy a szóban forgó erdei lak a borsodmegyei Hámornak ú. n. alsó részében ama sziklaszoros alatt áll, a melyből a Színva patak kitor és sziklákon, eséseken át bukva, zúg, a védő erdők pedig arra a részre vonatkoznak, a mely a Fehérkőlápa lejtőjéhez és az ú. n. «Puskaporos torony» sziklagáthoz tartozik. A költő nem szabatos, a mikor a «Bükk tövéről» beszél, mert a Bükk az egész hegység földrajzi neve, a melynek ott a lába, a hol végződik, így tehát ott a töve is s így nem felel az Alsó-Hámor helymeghatározását. Mert a Hámor lehet a Bükk ölen vagy méhében, de tövén soha. Itt, az Alsó-Hámorban pedig a vadgalamb elő nem fordul, tehát nem is bűg s így reggel se ébreszthette, este se ringathatta Gyulait.

Ekkor azután megszólalt szelid Lévy József, Borsod vármegye akkori főjegyzője, Gyulainak a sirig hűséges barátja és kiállította a következő éhivatalos iratot:

«Vadgalamb igazolvány».

A diósgyőri korona uradalom minden erdésze s minden vadásztársam igen jól tudja s én magam is folytonos tapasztalásom után igazolom, hogy a diósgyőri Hámort környező erdőségekben, mind a Hámor közvetlen közelében, mind a távolabbi részeken gerlek, vadgalambok, úgynevezett székácsgalambok folyvást tartózkodni szoktak nyári időben s azok ott messzire hallhatóan nyögdecsenek, turbékolnak és bűgnak.

E szerint csak a megezáfolthatatlan igaz tényállásnak felel az meg, ha valamelyik melanccholikus vadgalamb «a Bikk tövén» Gyulai Pál versébe is belé «bűgött».

Ezt én úgy a galambászat, mint a költészet érdekében jó lélekkel bizonyítom, a közigazság így hívóvan magával.

Miskolcson 1890 február 17-én Lévy József s. k. Borsod vármegye főjegyzője és gyakorló vadász.

«Méltóságos Gyulai Pál úrnak, mint egy kétségbe vont vadgalambbűgás költőjének Budapestben.»

Ez a maga szelid humorában oly megkapó közigazgatási okirat, a melylyel a gyakorló vadász főjegyző segítségére sietett a megtámadott költői szabadságnak, csak olaj volt a tűzre, már mint a Herman Ottó egyébként mély kedélyű, de minden vitában (pedig de sokat vívott meg életében!) szenvedélyes lelkületére.

CSERNOCH JÁNOS HERCEGPRIMÁS BESZÉDET MOND A FELAVATANDÓKHOZ.
(Jobbra József Ferenc főherceg, a király képviselője áll.)

A KARDOK MEGÁLDÁSA.

AZ ÚJ HADNAGYOK FELAVATÁSA A LUDOVIKA AKADÉMIÁBAN A KIRÁLY SZÜLETÉSE NAPJÁN.

Fél esztendőnél tovább gyűrűzött a kavics az előttem fekvő és Herman Ottó hagyatékából eredő periratok tanúsága szerint. Közben elhangzott egyik érv: hogy hiszen Herman úgy sem hallja a vadgalamb bűgását, a mire ez volt a válasz: Gyulai meg Lévy pedig nem ismerik.

Mert: Lévy «vadgalamb igazolványa» szerint a Bükkben csak két vadgalamb faj él ú. m. «gerlek, vadgalambok, úgynevezett székácsok»; ámde a Bükkben három faj fordul elő és pedig a gerle (Turtur auritus), a vadgalamb (Columba oenas) és a székács vagy örvös galamb (Columba palumbus).

Herman Ottó posthumus, eddig ki nem adott kéziratá szerint pedig «Gyulai Pál a gerlét nem érthette, mert az költőileg más fogalomkörbe tartozik; a gerle a hitvesi hűség, a vadgalamb pedig a szerelmi bánat madara; Gyulai költeményének hangulata határozottan az utóbbira mutat, el kell tehát fogadni, hogy a tulajdonképeni vadgalamb (Columba venas) bűgása értendő. Ez a faj fészke táján bűg, fészke pedig régi fákon, különösen odvasokon áll. A hámori erdőkerülő háza (mert ez a megénekelt «erdei lak») táján merőben fiatalos erdő van, a Szeleta rész pláne csak bokros. Magában véve már ez is kizárná a megénekelt erdei lak háza tájáról a vadgalambot, így bűgását is.»

ELLENESÉGES REPÜLŐGÉP BOMBÁJÁNAK LECSAPÁSA EGY CATTARÓI ZÖLDSÉGES KERTBEN.

Ezen kívül azonban «az a kettős völgykatonán, amely Hámor falu felső és alsó részét foglalja magában, madártani tekintetben igen nevezetes pont, jellemzi pedig az, hogy bizonyos madárfajok, ezek között a vadgalamb is, kerülnek, mások ismét — az egész hegységet véve — csakis ott tanyáznak, a mint azt szerző «Éles határok a madarak elterjedésében» című tanulmányában kifejtette.

Végezetül a költők vadgalambja fészkelését végezve a Jávorkútra szokott beszállni éjszakára; egyetlen székács-fészke a Lusta völgy torkolata táján állott majd minden évben; a gerlek a királykút és Szilvas-völgy lakói. A mint a megnevezett pontok fekvése bizonyítja, a galambfajok elterjedése kört alkot a Hámor, illetőleg a Gyulai Pál «erdei laka» körül s ez oly tágas, hogy a bűgás csak akkor ébreszthetne reggel, ha ágyúlóv volna s csak akkor ringatna estve, ha góztárogató erejével bírna.»

Különb is «miféle mechanizmussal is ringathatna a zúgás meg a bűgás egy 45–50 kilogrammos embert s ha a bűgás reggel ébreszt, akkor este csak alathat.»

Évvel végződik Herman Ottónak a vadgalamb-pörben megszerkesztett utolsó perirata, a mely saját szavai szerint «csak egyikünk halálával fog végződni.»

Dr. Lombrecht Kálmán.

MOTOR-SZERELŐ-TEREM.

MEGÁTKOZOTT SZERELEM.

Francia regény a *Szerelm az én bűnös szerzőjéül*.

(Folytatás.)

Kettőjük között soha többé sem volt efféle kimagyarázás. Ettől a naptól kezdve Montmaur névű ritka ügyességgel viselkedett Mirbelnével szemben. Senki sem vette észre, hogy a bős anya miféle tudós ravaszággal hunyja le szeméit és Magda, a ki ebben a taktikában tulajdonképpen a legjobban érdekelt személyiség volt, sokkal kellemesebben szórakozott, semhogy gyanút fogott volna.

Danans, a ki szórakoztatni törekedett barátait, a gyümölcsös kert mellett egy tenispályát rendeztetett be. Feláldozott egy pár fát, a többinek árnyékában pedig azok a vendégek, a kik nem játszottak, kényelmesen nézhették végig a hosszú játszmákat, a melyekben vagy Danansék vendégei, vagy a szomszédos kastélyokból jövő látogatók vettek részt. Sőt még a rojati fürdővendégek közül is gyakran jöttek ismerős kirándulók, kiket Danans nagy szívélyességgel fogadott. A játék rendszerint igen élénk volt. Egy napon a küzdelem hevében Magdának hajából kihullott a fésű és aranyzóka haja villogó hullámokban omlott a vállára. Épen rajta volt az adogatás sora és mert nem akarta félbeszakítani a játékot vagy kiállani a védelemből, megkérte Fülöpöt, hogy emelje fel fésűjét és kibomlott hajjal folytatta a játékot. Mikor megnyerték a játszmát, Magda egy cseresznyefa alá ment, mely eléggé távol állott a többi társaságtól, feltízta haját, míg Fülöp két kézzel tartotta eléje kicsiny aranyafoglalt tükrét.

— Nagyszerű győzelmet arattunk, Fülöp, kettesben megvertük a nálunk jobb játékosokat! De milyen melegen van és mennyire szomjas vagyok! Szedjen nekem egy pár cseresznyét.

Fülöp egy ugrással elkapott egy ágat és lassan lehajlította Magda elé, a ki néhány csonmányi gyümölcsöt szedett le róla. Abban a pillanatban, midőn Fülöp el akarta engedni az ágat, Magda felkiáltott:

— Még ezt az egyet.

A galyak épen arcaig értek le és mivel két keze tele volt, kinyitotta száját és csillogó fogai közé vette a gyümölcsöt. Ekkor a galy kiszabadult Fülöp kezéből és felszápódott, a cseresznye pedig, melyet Magda már ajkában tartott, a földre esett.

Fülöp rögtön utánahajolt, megkereste a fűben és aztán Magda szemébe nézve lassan megett.

Magda zavarba jött, de nem szólt semmit, félt, hogy megzavarja azt az édes felindulást, mely urrá lett rajtuk és boldogsággal töltötte

el őket, mert telve volt étellel és ifjúsággal. Hiszen a szerelmek legjava részét ilyen gyermekes örömek és apró meglepetések alkotják.

Napról-napra jobban és jobban hozzászokott Fülöp titkos gyöngédségeihez. Ha néha véletlenül egymáshoz értek, mély örömet érzett, de semmi félelmet és semmi nehezítést. Fülöp szűzies szerelme lassanként mindjobban betöltötte Magda szívét is.

Ezek a szabadban eltöltött napok végtelen örömek láncolatává váltak, a melyben nem voltak gyöttrődések, hanem csak végnélküli örömek.

Senki sem vette észre ezt az új gyöngédséget, mely a fiatalasszony lábnyomán fakadt, mert mindenki hozzá volt szokva ahhoz, hogy tréfálkozva és szerelmesen bányák vele. Csak egy ízben szót hozza ekként Tanis:

— Princesse, még sohasem láttam ennyire nőiesnek, vajjon mi változik és mi játszódik le önben!

Ez volt az egyetlen megjegyzés, mely Magdát figyelmeztethette volna a visszatérésre, ha ugyan nem lett volna már késő.

Napjai ezután is nyugodtan és kellemesen multak. Marie-Anne mint ügyes háziasszony

mindent elkövetett, hogy állandóan jól szórakoztassa vendégeit. Egy szomszédos kastély úrnője segített neki abban, hogy a teniszjátésmákat felrússítsák, mert meghívta magához az egész társaságot. Barjolsék birtoka mintegy háromnegyedórnyira volt Fontanától. Egy erdőbe vágott hegyi úton kellett hozzájuk menni és ez az út oly kellemes volt, hogy hetenként kétszer-háromszor is átrándultak, úgy hogy lassanként ép oly élénk teniszezés folyt Barjolséknál, mint Fontanában. Egy napon, midőn a társaság már félkerekedett erre a kirándulásra, Magda, a ki leveleket szeretett volna írni, megkérte a többieket, hogy hagyják őt addig otthon, míg elvégzi írmaival.

Midőn aztán végzett levelezésével, hirtelen átlöztött flanel ruhájába és felvette sarkatlan teniszcipőjét. Keresni kezdte labdaverőjét, majd eszébe jutott, hogy azt már Fugereire bízta, hogy vigye előre magával. Gyorsan lestegett a lépcsőn, de a mint kilépett a szabadba, csodálkozva látta, hogy víztöcsák vannak a földön, melyet zivataros eső söpört végig, a nélkül, hogy ő szóbjából észrevette volna.

— Vajjon a felhők között élek-e, hogy semmit sem láttam és semmit sem hallottam ebből?

Mentől jobban a fák alá jutott, annál nedvesebb volt az út. Minden fűszálon vízcseppek csillogtak, melyeken gyémántos fényvel törött meg a sűrű lombokon átható napugár. A fákon mókások kergetődztek, a galyakról madarak éneke hallatszott. Magda nagyon elgyönyörködött az erdő varázsában. Tágulni érezte a szívét és meglátsította a lépteit, hogy magányos sétája tovább tartson.

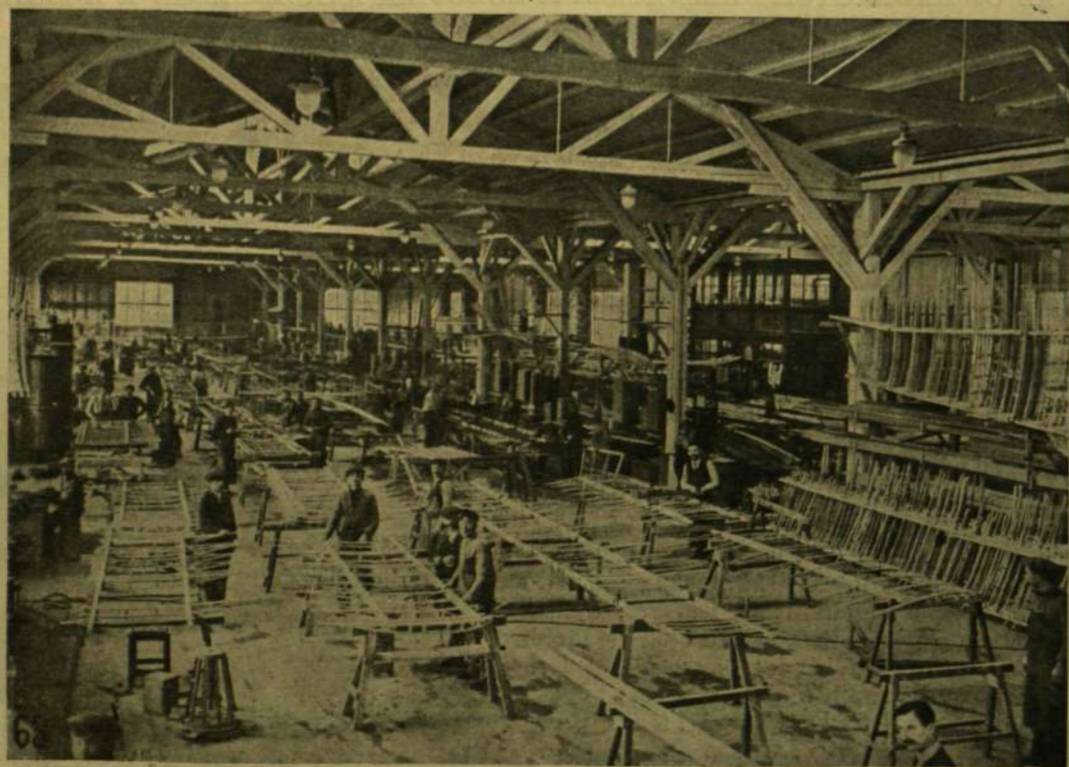
Megérkezve Borjalsné parkjába, meglepetve látta, hogy üres a teniszpálya; ekkor felment a házba és a kert felől belépett a szalónba, szemével keresve a labdaverőket. Az egyik ablak közelében a falhoz voltak támasztva.

— Hát senki sincs itt? — mormogta Magda, — a kandallóban pedig ég a tűz, hogy a sétáról hazatérők szárfígathassák magukat. De vajjon hová mehettek mindnyájan?

Pár lépést tett a labdaverők felé, a midőn közeledtében észrevette, hogy az övére gyönyörű szép tearózsák voltak rákötvé. Leoldotta a remek virágokat és megrészegedve szívtá magába átható illatukat. Midőn megfordult, hogy tovább menjen, meglátta Fülöpöt a helyiség tulsó sarkában.

— Lám, ön itt maradt?

— Itt maradtam, mert önt vártam; a többiek inkább sétálni mentek, mivel a zivataros eső felzattarta a teniszpályát. Itt maradtam, hogy elvezessem önt a többiek után... ha csak nem kíván... oh asszonyom, könyörgök önnek, hallgasson meg engem!

A HOL A REPÜLŐGÉPEK SZÁRNYAIT KÉSZITIK.

EGY REPÜLŐGÉPGYÁRUNK BELSEJÉBEN.

Aztán megfogta Magda kezét és gyöngéden kényszerítette, hogy a tűz mellé üljön egy kanapéra, hol halkán bevallotta neki nagy szerelmét. Magda reszketve hallgatta és helyielyközzel ellentmondott neki:

— Azt hiszi, hogy szeret engem? ez örület! hiszen én nyolcz évvel vagyok öregebb. Vén vagyok én már, Fülöp, higgye meg nekem, ez csak holmi gyermekes szeszély, melyet könnyen el fog felejteni, mihielt Párisba visszatér.

De Fülöp nem hallgatott rá. Elmondta neki, hogy már két év óta milyen mély vonzalmat érez iránta. Szerelme napról-napra nőttön nőtt, úgy hogy számára az egész világon senki sem létezik már kivüle s hogy milyen finomnak, eszesnek és szépnek tartja.

— Nem tudok anélkül élni, hogy önt ne lássam. Hogy boldog lehessenek, közelemben kell éreznem önt. Nem vagyok méltó önhöz, ennek tudatában vagyok oly szomorú. És mit törődjek korunkkal, nem törődöm én semmivel... szeretem önt asszonyom, imádom. Legkisebb mozdulata is szerelmemmel tölti el szívemet... mit mondjak, hogy higgyen nekem?... Gyermeknek szokott nevezni, jól van, olvassa hát az én gyermeki szememben a férfi nagy szerelmét — és ne hagyjon olyan kegyetlenül szenvedni.

Térdre borult és átkarolta Magda derekát. Fejét hátraszógezte, úgy hogy Magda egészen közelről látott belé szép férfias arzába, mely halálápadt volt. Fülöp szeméi mélyen be voltak esve és könnyben úsztak, ajka nyitva maradt, szájából hófehér fogai villogtak elő. Mind a porokiját egy örült sóvárgás járta át. Gyöngéden karjába zárta Magdát és mindjobban közeledett szájához.

Magda dobogó szívvel és régtől visszafojtott vágyaktól mámorosan behúnyta szemét. Egy pillanatig sem tudott már védekezni és némán túrte, hogy Fülöp ajkát ajkára forrassa.

Hosszú csók volt ez, a melyben mind a ketten kimerültek.

Fülöpöt fojtogatta a boldogság, hogy álmait teljesedni látta és zokogni kezdett. Lehajította fejét a fiatal asszony térdéire és a ruha ranciaiba rejtve arczát, sírt.

Magda pedig egy pillanat alatt elfelejtette minden bős szándékát, hogy talán még valamiképpen csak kimenekülhet ebből a helyzetből. Végtelenül meghatótta Fülöp gyöttrődése és úgy látta és lassú mozdulattal felemelte Fülöp arczát és egy hosszú csókot nyomott homlokára. — Ne sírjon többet Fülöp, hiszen szeretem önt!

Fülöp diadalmasan kapta föl fejét és nem látta meg barátja elmélázó pillantását, a melylyel az a jövőt kutatta és néma fájdalommal kérdezte, hogy szegény meggyötört szívének miféle sorsot rejt magában a jövőnd.

(Folytatás következik.)

BULGÁRIA KIÁLLÍTÁSA A BUDAPESTI KELETI VÁSÁRON.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

Andor Molnár Ferenc nagy regénye az utóbbi évek legnagyobb irodalmi eseménye. A közönség is annak érzi: mindenfelé hall az ember beszélni róla, villamoson, utcán, vasúton, sétakertekben minduntalan látunk embereket az Andor vastag kötetével a kezükben. A kitűnő író szinte új regényről számba megy. Kétkötetes nagy regényvel, *Az éhes város*-sal kezdte írói pályáját, azután is írt még két kisebb regényt, az *Egy gazdálalás csónak története* és a *Rabok* címűeket, pályája egész első szakaszában elsősorban mint elbeszélő élt a közönség előtt, de aztán magához vonta a színpad, lefoglalta teljesen ambícióját s már jóformán egyáltalán nem hallottuk elbeszélő hangját évek óta. Érthető, ha egészen szokatlanul nagy érdeklődés fogadja új regényét, melynek már a terjedelme is mutatja, hogy nagy ambícióval van írva, az író ez egyszer ki akarta beszélni magát, közölni akarja mindazt, a mi fontosat a világról és az életről tapasztalat, elmélkedés, megfigyelés alapján tud. Egy budapesti fiatal ember élete Molnár Ferenc sajátos látószögéből nézve — ez a regény témája, a budapesti élet, a hogy Molnár perczipiálta — ez a háttér. A budapesti fiatal ember neve Aradi Andor, huszonnégy éves, gazdag szülők gyermeke, jogi doktor, az anyja már régebben meghalt, az apja a történet folyamán alak meg. Aradi Andor tipikusan molnár-ferenci alak, azt lehet mondani, summája azoknak a fiatal férfiaknak, a kik Molnár eddigi novelláiban, szindarabjaiban a főszerepet játszzák. Szentimentális jó fiú, neurasthénikus s akaratbeteg, szörnyű érzékeny, önmagát emésztő, cselekvésre képtelen, teljesen érzékenységekben felolvadó. Szerelmes, és ez a szerelm a végzete, a regény tulajdonképpen témája. Oktalan szerelm, a melyben elvészik a fiú lelke, ezáltal, napról-napra szivárogyva, gyógyíthatatlannal. A leány, egy zülöttforma iskolaiszögű szép leánya, csinos, érzéki, lelkiileg közönséges és léha, azoknak az öntudatlan kis bestiáknak egyike, a kik a jó polgári házilány életformái között közönséges hetérák tudnak lenni. Ezt a tipust is Molnár fedezte fel számunkra. A fiú érzi a leány szellemi és erkölcsi inferioritását s négy évi véleánykedés után hirtelen szakít vele. Ezt nem egészen maga csinálja, egy energikusabb jóbarátja disputálja rá az elhatározást. A szerelm azonban tovább évdök benne, mint valami genyedző seb, a négy éven át váltott csókok és ölelések, a megszokott mindennapos érzéki felgerjedések, maga a szerelm konzummáladanságának ténye nem engedik szabadulni a fiút. Magának nincs ereje a szabadulásra, próbálja mesterházas kábító szerrekl, itallal, esztelen éjszakaiassal, kártyázással, egy kedves, okos, jószívű tánczosnó szerelmével küzdi magából a mérget, — nem megy semmiképpen, az infekció mind jobban behatol szervezetébe, lassanként nem is tud mással törődni, mint szerelmével. Próbálja visszaszerzeni a lányt, de ez időközben már másnak lett a menyasszonya s bosszúállón elutasítja őt. Mint asszonygyal találkozik vele egy tengerparti fürdőn, a szerelm mind jobban elterjed benne, még az adáz féltékenység is szítja, mikor látja, hogy az asszony szinte a személtására készül megcsalni fér-

BÁRÓ PFLANZER-BALTIN VEZÉREZREDES ALBÁNIA BÀN LEVŐ CSAPATAINK PARANCSONOKA, TÖRZSÉVEL. Az első lépo-ön jobb oldalt Pflanzner-Baltin vezérezredes, baloldalt Schneider ezredes vezérkari főnök, mögötte fölül Kleineisler honvédtiszt százados segédtiszt, mellette báró Pflanzner-Baltin Artur főhadnagy parancsoltiszt.

A MAGYAR-BOSNYÁK KELETI GAZDASÁGI KÖZPONT KIÁLLÍTÁSA A BUDAPESTI KELETI VÁSÁRON.

FOGAK és teljes fogcsorak szájpádlás nélkül, a gyökerek eltávolítása fölüllegesen. Specialista fog- és szájbetegségekből.

FOG -tömések, arany fogkoronák és aranyhítek tartós porcellán- és aranytömések. tis évi jóállással.

FOG -munka teljes érzéstelenítéssel; hasznavehető, régi fogkoronák átalakítottak. Vidékiek egy nap alatt kiélegítettnek. — Méréselt árak.

Dr. HEGEDŰS JAKAB fogorvos, egyetemi orvostudor, Első Fővárosi Fogorvosi Intézet, Budapest VII., Erzsébet-körút 44. sz. I. emelet.

AMPUTÁLTAK!

KELETI J. orthopédiai műintézet BUDAPEST, IV, Koronaherceg-u. 17, a technika legmodernebb elvi és szavalóság mellett készít: műlábakat, műkezeket, járó- és támpékeket, testegyenítő műtűzőket, valamint a betegápoláshoz szükséges összes cikkeket.

Betegtolókocsik rokkantak és lábadozók részére nagy választékban.

Pénzét vissza-fizetem, ha

tyukszem-szemölcs. bőrkeményedéseit a Rias-balzsam három nap alatt fájdalom nélkül gyökereiből ki nem irtja. Ezértro menő háler és kövoldóiratok. Ára jóállító levélrel 2,40 K üvegenként, 3 üveg 5,50 K és 6 üveg 8,50 K. KEMENY, Kassa I. Postafiók 12/123

Zsiros, fényes arc,

mitesser, pattanás ellen a Rácz-féle „Mitesser-vis” biztos hatású szer. 1 üveg 6 K. 3 üvegnél kevesebb nem küldhető.

IIj. Rácz János kozmetikai laboratoriuma, **Kiskunhalas 66**

Yes-Qui-Si a címe annak az előnyösen ismert folyóiratnak, melyből a legkönnyebben és leggyorsabban lehet biztos sikerrel megtanulni az angol, francia és német világnyelveket. Mutatványszámot ingyen küld a Yes-Qui-Si kiadóhivatala Budapest, III., Lajos-utca 92.

HIRDETÉSEK

- felvétetnek a kiadó-
- hivatalban BUDAPEST,
- Egyetem-u. 4.

2-ik kiadásban jelent meg:

KÓBOR TAMÁS BUDAPEST

című regénye

Budapest társadalmának hatalmas realismussal megrajzolt keresztmetszeti képe

Ára 8 korona

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

TANKÖNYVEK ISKOLAI SEGÉDKÖNYVEK

leggyorsabban beszerezhető

LAMPEL R. (Wodianer F. és Fiai) könyvkereskedésében (Budapest, VI., Andrassy-út 21. sz. alatt),

ahol az ország minden részében használt tankönyvek raktáron vannak.

felhívjuk még a figyelmet a cég jól felszerelt tanszerraktárára is, mely méltón kiegészíti a több mint egy évszázad óta fennálló elsőrangú könyvkereskedést. Megrendelések a szokásos feltételek mellett gyorsan és pontosan lesznek elintézve.

Reméljük, hogy a n. é. közönség, mely a céget eddig is kitüntette osztatlan bizalmával, ezentul is fel fogja keresni rendeléseivel, a cég pedig hagyományos etvével és lelkiismeretes kiszolgálás által oda fog hatni, hogy a bizalmat iránta mindenképpen fokozza.

Vadászsportot űzők

akár itthon, akár a fronton vannak — figyelmébe ajánljuk a

„NIMRÓD”

KÉPES VADÁSZUJSÁG-ot

Állandó melléklete

„A vadászeb”

című ebtényésztszi szaklap.

Mindkét lap gyönyörűen illusztrálva.

Szerkeszti: lovag. KERPELY BÉLA.

Előfizetési ár mindkét lapra:

egész évre 20 K és 4 K háborús pótdíj összesen 24 K
fél * 10 * 2 * * 12 *
negyed * 5 * 1 * * 6 *

Tessék mutatványszámot kérni.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám. (Franklin-Társulat.)

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

új könyve:

EGYMÁS KÖZT

Tartalmaz 30 novellát

Ára 8 korona

KIADJA A FRANKLIN-TÁRSULAT

Kapható minden könyvkereskedésben.

DRASCHE-LÁZÁR ALFRÉD

négyfelvonásos színjátéka, a

BOLDOGSÁG

megjelent

Ára 3 korona 50 fillér

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA

Kapható minden könyvkereskedésben.

OLCSÓ KÖNYVTÁR

Alapította Szerkeszti GYULAI PÁL HEINRICH GUSZTÁV

Egy-egy szám ára 30 fillér.

Új füzet:

1884—1887. szám

TURGENJEV

ASZJA

Orosz eredetiből fordította

TRÓCSÁNYI ZOLTÁN.

A FRANKLIN-TÁRSULAT KIADÁSA.

KAPHATÓ MINDEN KÖNYVKERESKEDESBEN.

VASÁRNAPI UJSÁG

35. SZÁM. 1918. (65. ÉVFOLYAM.)

SZERKESZTŐ HOITSY PÁL.

BUDAPEST, SEPTEMBER HÓ 1.

Szerkesztési iroda: IV. Vármegye-utca 11. Kiadóhivatal: IV. Egyetem-utca 4.

Egyes szám ára 80 fillér.

Előfizetési feltételek:

Egészévre — 40.— korona.
Félévre — 20.— korona.
Negyedévre — 10.— korona.

Külföldi előfizetésekhöz a postailag meghatározott viteldij is csatolandó.

A MÁRIA TERÉZIA-REND ÚJ LOVAGJAINAK FELAVATÁSA. — A KIRÁLY AZ ÚJ LOVAGOK KÖRÉBEN.